

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
 Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
 „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

PRADINIO IR PAGRINDINIO UGDYMO EVANGELIKŲ LIUTERONŲ TIKYBOS BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJŲ PROJEKTAS

Įgyvendinimo rekomendacijų projektą rengė

kun. Karolis Skausmenis

Turinys

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos.....	1
2. Kaip ugdyti aukštesnius pasiekimus.....	2
3. Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė.....	2
4. Kalbinių gebėjimų ugdymas per dalyko pamokas.....	4
5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų 30 procentų pamokų.....	4
6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai.....	5
7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti.....	6
8. Literatūros ir šaltinių sąrašas.....	6
9. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai.....	7

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos.

Atnaujinta evangelikų liuteronų tikybos programa sudaryta ir papildyta remiantis teologiniu, filosofiniu, moraliniu, krikščionišku, bendražmogiškuoju aspektais. Atnaujinti ir labiau apibrėžti evangelikų liuteronų tikybos programos paskirtis, tikslai, uždaviniai. Išskirtas kompetencijų ugdymas dalyku bei kaip šios kompetencijos ugdomos evangelikų liuteronų tikybos pamokose.

Atnaujintose evangelikų liuteronų tikybos programose yra išskirtos penkios pažinimų sritys - Šventojo Rašto pažinimas, Tikėjimo turinio pažinimas, Bažnyčia ir liturgija, Asmens tobulėjimas ir dvasinis gyvenimas, Moralė/etika arba žmogus ir pasaulis. Šios pažintinės sritys ir temų išskleidimas yra labai aiškus ir detalus. Kiekvienos temos pateikime yra keliami tiek probleminiai klausimai, tiek aktualizuojama kiekviena tema, susiejant ją su asmeniniu, bendruomeniniu, krikščionišku gyvenimu. Taip pat atnaujintos programos temos orientuotos į asmeninę patirtį, išgyvenimus, dialogą, patyriminį, įtraukųjį, projektinį, kūrybinį mokymąsi. Atnaujintose programose, siekiant mokinio mokymosi pažangos, pamokų temų ir veiklų metu yra skiriamas dėmesys aktyviam, savarankiškam, judriam, iniciatyviam, interaktyviam, įvairių galimybių veikti mokymuisi ir kt.

Atnaujinta evangelikų liuteronų tikybos programa pateikia visiškai naujai, su nauja struktūra, metodais, temomis, nuorodomis, rekomendacijomis ir pan. Atnaujintos evangelikų liuteronų tikybos programos turinys ir struktūra nepaneigia ankstesnės evangelikų liuteronų tikybos programos aprašymų. Todėl ankstesnioji evangelikų liuteronų tikybos programa gali būti pasitelkiama, kaip papildoma metodinė, informacinė medžiaga, naujajai aiškintis ar dėstyti.

2. Kaip ugdyti aukštesnius pasiekimus.

Bendra per išvardintus bruožus formuojama edukacinio proceso kryptis:

- Pozityvi nuostata, palanki psichologinė terpė;
- Mokinio individualumo pripažinimas, jo poreikių pažinimas;
- Kognityvinių ir emocinių aspektų dermė;
- Daugialypis intelektas (mokymasis visais pojūčiais);
- Kūrybiškumas;
- Vizualumas.

Metodai:

- Žaidimai;
- Tyrinėjimas;
- Integruotos veiklos;
- Grupiniai projektai;
- Klausimai – atviro tipo, diskusiniai.

Priemonės:

- klasės aplinka (baldų mobilumas);
- nemokyklinės erdvės (bažnyčia, muziejus, piligrimystės vietos, kitos viešos erdvės)
- gamta (kiemas, parkas, miškas);
- mobilieji įrenginiai;
- video įrašai.

Grižtamasis ryšys, vertinimas, įsivertinimas:

- tikslų išsikėlimas, suvokimas ir rezultatų refleksija;
- nuolatinis įsivertinimas;
- individuali mokytojo pagalba mokiniui;
- mokinių vieno kitam pagalba;
- tėvų įtraukimas.

Ugdymosi sunkumus patiria mokiniai, kurie keičia pasirenkamą dorinio ugdymo dalyką (etiką/tikyba) ir dėl to išskyla nuoseklus mokymosi iššūkių.

3. Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė.

Atnaujinant tikybą, etikos programas tarpdalykinė integracija įgyvendinama šiais būdais:

- Tikybos, etikos dalykų programos atnaujintos šiuolaikiniam gyvenimui svarbių gebėjimų ugdymui reikalingu turiniu, pavyzdžiui, medijų ir skaitmeninio raštingumo, pilietiškumo, kultūrinio raštingumo, sveikatos raštingumo, žmogaus saugos ir kt.
- Programų rengėjai numatė galimus tarpdalykinius ryšius, juos prasmingai atskleidė nagrinėdami siūlomas tarpdalykines temas: **asmens galios** (idealai; prasmės siekis; idėjos, asmenybės); **kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas** (kultūros paveldas; gimtoji kalba; etninė kultūra, kultūrinė įvairovė, kultūros raida, tradicijos gyvybingumas, istorinė savimonė; tautos, pilietinės visuomenės savikūra); **darnus vystymasis** (sveika gyvensena; lygios galimybės; taikios ir įtraukios bendruomenės ir kt.). Išvardytos temos yra parinktos atsižvelgiant į jaunam žmogui aktualius klausimus: santykis su pačiu savimi, prasmės siekis, tautos ir valstybės praeitis, dabartis ir ateitis, globalaus pasaulio keliami ekologiniai, socialiniai iššūkiai.

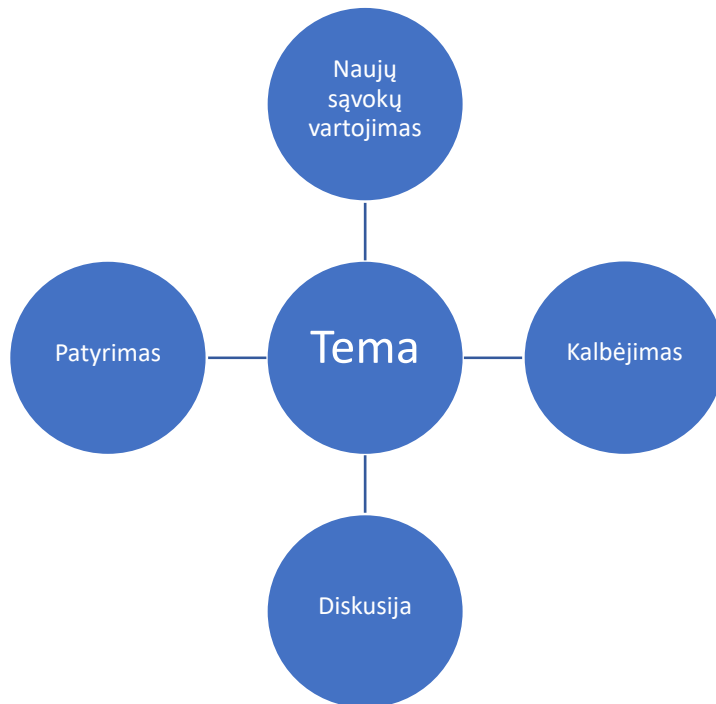
- Tarpdalykinė integracija galima teminiu pagrindu, ugdant tam tikrus gebėjimus ar jų grupes arba organizuojant bendras veiklas. Prasmingai atskleidus socialinių, humanitarinių mokslų tarpusavio sąsajas ir sąsajas su kitais dalykais skatinamas mokinių kritinis mąstymas ir kūrybiškumas.

Dalykų dermė. Šioje bendrojo ugdymo programoje numatytas ugdymo turinys ir ugdymo pasiekimai per visus koncentrus dera su daile, muzika, istorija, lietuvių kalba, gamtos mokslais, socialinio, pilietinio ugdymo dalykais. Konkrečiau šią dermę su atskirais dalykais galima išreikšti tokia lentele:

Pasiekimai	Dalykų dermė
A. Šventojo Rašto pažinimas A1. Suvokia Šventąjį Raštą kaip Dievo Žodį. A2. Nagrinėja Šventojo Rašto pasakojimus.	Lietuvių kalba, Dailė, Istorija, Socialinis, emocinis ugdymas, informacinės technologijos, Pasaulio pažinimas.
B. Tikėjimo turinio pažinimas B1. Apibūdina tikinčio žmogaus kuriamą santykį su Dievu. B2. Apibūdina Dievo vedimą žmogaus gyvenime.	Lietuvių kalba, Istorija, Socialinis, emocinis ugdymas, Dailė, Muzika, informacinės technologijos, Etika, Etninė kultūra, Pasaulio pažinimas, Gamtos-biologijos mokslai, Sveikatos ugdymas.
C. Bažnyčia ir liturgija C1. Paaiškina Bažnyčios svarbą tikinčiojo gyvenime. C2. Apibūdina liturgiją ir aktyviai dalyvauja liturgijoje.	Lietuvių kalba, Istorija, Socialinis, emocinis ugdymas, Dailė, Muzika, informacinės technologijos, Etika, Etninė kultūra, Pasaulio pažinimas.
D. Asmens tobulėjimas ir dvasinis gyvenimas D1. Aptaria krikščionišką gyvenimą ir krikščioniškas vertybes.	Pilietiškumo ugdymas, Lietuvių kalba, Istorija, Socialinis, emocinis ugdymas, Dailė, Muzika, informacinės technologijos, Etika, Etninė kultūra, Pasaulio pažinimas, Gamtos-biologijos mokslai, Sveikatos ugdymas, Užsienio kalbos.
E. Moralė/etika arba žmogus ir pasaulis E1. Analizuoja žmogaus santykį su savimi, kitu žmogumi, Dievu ir pasauliu.	Lietuvių kalba, Istorija, Socialinis, emocinis ugdymas, Dailė, Muzika, informacinės technologijos, Etika, Etninė kultūra, Pasaulio pažinimas, Gamtos-biologijos mokslai, Sveikatos ugdymas, Užsienio kalbos.

4. Kalbinių gebėjimų ugdymas per dalyko pamokas.

Įgyvendinant evangelikų liuteronų tikybos bendrąją programą siūloma naudoti šį grafiškai pavaizduotą integruotą dalyko ir kalbos mokymo būdą. Integruotas dalyko ir kalbos mokymas siekia svarbiausio tikslo – bendrųjų ir esminių dalykinių kompetencijų ugdymo, iš kurių – dalyko mokymas(is) yra pagrindinis, o kalbos mokymas(is) tarnauja gilesniam dalyko kompetencijų ugdymui.

Integruotose kalbos mokymosi edukacinėse veiklose būtina taikyti:

1. sakininės kalbos komunikavimą;
2. diskusiją;
3. sieti informaciją su jau turimomis patirtimis.

Šias veiklas ir kryptis atitinkantis turinys yra pristatytas evangelikų liuteronų tikybos bendrojo ir pagrindinio ugdymo programose. Jose išryškintos ir naujos sąvokos, dalykui tinkanti terminologija, kurios besimokant integraciniu metodu praturtės mokinių kalbinis žodynas, o kartu prasiplės ir dalyko žinios.

Rekomenduojama evangelikų liuteronų tikybos pamokose **vesti terminų žodynėlių**, kuriame mokiniai užsirašytų naujus žodžius ir sąvokas. Dalyko suvokimui reikalingas ir susipažinimas su sąvokomis, pavadinimais, terminais.

5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų 30 procentų pamokų.

Atnaujintoje evangelikų liuteronų tikybos programoje pateikiamas mokymosi turinys sudaro 70% pilno turinio. Likusią turinio dalį mokytojai atskleidžia, eidami į nurodyto turinio gylį, taikydami daugiau detalių, daugiau akcentuodami, pagal poreikį ir situaciją, vieną ar kitą temą, tam pasirinkdami įvairius įmanomus būdus (projektinės užduotys, pažintinės ekskursijos, diskusijos, renginiai, pokalbiai ir pan.).

Rekomenduojama 30 proc. mokymosi turinio planuoti atsižvelgiant į liturginius laikotarpius, šventes, Bažnyčios įvykius, vietos bendruomenės ar parapijos veiklą, mokinio, klasės ar mokyklos kylančius poreikius ir iššūkius.

Esant poreikiui ir galimybėms, rekomenduojama susitarti su vietos parapijos kunigu, parapijiečiais, kitais bendruomenės žmonėmis. Gyvas pasakojimas-pokalbis, diskusija iš praeities (siejant su dabartimi ir žvelgiant į ateitį), rūpimomis temomis, problemomis, iššūkiais, kt., ar tiesiog tų žmonių, jų šeimų asmeninės istorijos, tikėjimo, krikščioniški liudijimai gali tapti pavyzdžiais geresniam kompetencijų įsisavinimui.

Rekomenduojama susitarus aplankyti kitų krikščioniškų konfesijų bažnyčias, jose vykstančias pamaldas, susitikti su šių bažnyčių bendruomenėmis, susipažinti su jais, jų istorija, atrasti bendras veiklas, temas, kurios padėtų vieni kitus suprasti, priimti, drauge veikti ir pan. Taip pat rekomenduojama ir kitos pažintinės, edukacinės ekskursijos, kurios padėtų visiškai/pilnai išdėstyti atnaujintų evangelikų liuteronų tikybės programos temas ir padėtų gilesniam mokinių ugdymo gilinimui.

6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai.

A ir B pasiekimų sritys

<p><i>Pasiekimo sritis :A. Šventojo Rašto pažinimas</i></p> <p><i>Pasiekimas: A2. Nagrinėja Biblijos pasakojimą.</i></p> <p><i>Pasiekimo sritis: B. Tikėjimo turinio pažinimas</i></p> <p><i>Pasiekimas B1. Apmąsto trivienio Dievo apreiškimą Šventajame Rašte</i></p>		
<p>1-2 KLASĖS</p>		
<p>TEMA: Dievas-Kūrėjas</p> <p>Kaip Dievas sukūrė pasaulį? (1-2 val.)</p> <p>Pirmųjų žmonių sukūrimas. (1-2 val.)</p>		
Pasiekimų lygiai	Rekomenduojamos veiklos	Kompetencijų ugdymas
<p>A2.1. Išklauso ir pasako Šventojo Rašto ištraukos momentus.</p> <p>A2.2. Perskaito Šventojo Rašto tekstą ir bando atpasakoti skaitytą tekstą.</p> <p>A2.3. Įvardija pamokančius Šventojo Rašto tekstų aspektus.</p> <p>A2.4. Kūrybiškai pristato klasės draugams perskaitytas Šventojo Rašto ištraukas.</p> <p>B1.1. Pasako, jog Dievas sukūrė pasaulį ir žmogų.</p>	<p>Šventojo Rašto skaitymas, susipažinimas su Pasaulio ir žmogaus sukūrimu.</p> <p>Pokalbis-diskusija kas yra Kūrėjas, o kas yra kūrinys. Dievas-Kūrėjas, žmogus-kūrėjas. Kuo tai panašu, kuo skiriasi?</p> <p>Darbas grupėse. Sugrupuoja paveikslėlius, kas ką sukūrė</p>	<p>Pažinimo kompetencija - per Šventojo Rašto skaitymą, pokalbį, diskusiją, įgyja naujų žinių, pokalbio, diskusijos, susitikimo-užsiėmimo metu į keliamus ir rūpimus klausimus ieško atsakymų Šventajame Rašte.</p> <p>Socialinė-emocinė, sveikos gyvensenos kompetencija – įdėmiai klausydamasis, atlikdamas individualiai, grupėje, užduotis, mokosi teigiamai su kitais elgtis, dirbti ir žaisti.</p> <p>Komunikavimo kompetencija – mokosi teigiamai, tinkamai</p>

<p>B1.2. Skiria Dievo ir žmogaus kūrinius.</p> <p>B1.3. Apibūdina, jog Dievas yra visa ko Kūrėjas, bei kodėl suteikė žmogui gyvybę.</p> <p>B1.4. Vaizdžiai perteikia draugams Šventojo Rašto istorijas apie pasaulio ir žmogaus sukūrimą.</p>	<p>Aptaria pateiktus pavyzdžius ir įvardija gyvų ir negyvų kūrinių skirtumus.</p> <p>Žaidimas: Kas yra Dievo kūrinys, o ką sukūrė žmogus?</p> <p>Kūrybinė užduotis: iš įvairių medžiagų sukuria, nupiešia, iškarpo, (sukonstruoja iš lego kaladėlių) daiktą, gyvūną, žmogų, pasaulį, gaublį ir pan. Palygina su Dievo kūriniais, savo darbus pristato, aptaria kaip sekasi atlikti darbus, ko išmoko ir pan.</p>	<p>bendrauti, elgtis vieni su kitais, perduoti informaciją.</p> <p>Kūrybiškumo kompetencija – pasiūlytu/pasirinktu būdu pristato savo atliktos užduoties, darbo rezultata pristato klasės/grupės draugams, įsivertina savo kūrybos rezultata pagal nu(si)matytą (-us) kriterijų (-jus).</p>
<p>Informaciniai šaltiniai ir galimybės ugdyti kitose aplinkose</p>		
<p>Švenasis Raštas. Biblija vaikams. 100 Biblijos pasakojimų, kt.</p> <p>Pamoka (pamokos) gali vykti klasėje, lauke, suorganizuoti ir/ar sudalyvauti edukacinėse dirbtuvėse-užsiėmimuose, aplankyti ar pasikviesti žmogų, dalininką, medžio drožėją ir pan.</p>		
<p>Tarpdalykiniai ryšiai</p>		
<p>Pasaulio pažinimas Dailė Lietuvių kalba Muzika Socialinis, emocinis ugdymas</p>		

7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti.

8. Literatūros ir šaltinių sąrašas.

1. Biblija/Šventasis Raštas.
2. Biblija vaikams.
3. Giesmynas – Krikščioniškos giesmės.
4. Giesmynas. Teskamba giesmės.
5. Martinas Chemnicas. Enchiridionas. Tarnystė, žodis ir sakramentai. 2019
6. Martynas Liuteris. Mažasis Katekizmas.
7. Martynas Liuteris. Didysis Katekizmas.
8. Martin. H. Franzmann. Viešpaties žodis auga. Įvadas į Naująjį Testamentą. Kilmė, tikslas ir reikšmė. 2016
9. Šimtas Biblijos pasakojimų. Knyga. 2016

10. Šimtas Biblijos pasakojimų. Pratybų knyga. 2017
11. Šimtas Biblijos pasakojimų. Atsakymų raktas. 2017
12. Bažnyčios istorija. 2020
13. Dr. Martyno Liuterio Mažasis Katekizmas ir krikščioniškas mokymas.
14. Wiliam Arndt. Naujojo Testamento istorija. 2001
15. William Arndt Krikščioniško tikėjimo pagrindai.
16. Liuteronybė. Kas tai? 2018
17. Konfirmantų knyga. 2017

9. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai.
1–2 klasės

A ir B pasiekimų sritys

<p><i>Pasiekimo sritis :A. Šventojo Rašto pažinimas</i></p> <p><i>Pasiekimas: A2. Nagrinėja Biblijos pasakojimą.</i></p> <p><i>Pasiekimo sritis:B. Tikėjimo turinio pažinimas</i></p> <p><i>Pasiekimas B1. Apmąsto trivienio Dievo apreiškimą Šventajame Rašte</i></p>		
<p>1-2 KLASĖS</p>		
<p>TEMA: Dievas-Kūrėjas</p> <p>Kaip Dievas sukūrė pasaulį? (1-2 val.)</p> <p>Pirmųjų žmonių sukūrimas. (1-2 val.)</p>		
Pasiekimų lygiai	Rekomenduojamos veiklos	Kompetencijų ugdymas
<p>A2.1. Išklauso ir pasako Šventojo Rašto ištraukos momentus.</p> <p>A2.2. Perskaito Šventojo Rašto tekstą ir bando atpasakoti skaitytą tekstą.</p> <p>A2.3. Įvardija pamokančius Šventojo Rašto tekstų aspektus.</p> <p>A2.4. Kūrybiškai pristato klasės draugams perskaitytas Šventojo Rašto ištraukas.</p> <p>B1.1. Pasako, jog Dievas sukūrė pasaulį ir žmogų.</p>	<p>Šventojo Rašto skaitymas, susipažinimas su Pasaulio ir žmogaus sukūrimu.</p> <p>Pokalbis-diskusija kas yra Kūrėjas, o kas yra kūrinys. Dievas-Kūrėjas, žmogus-kūrėjas. Kuo tai panašu, kuo skiriasi?</p> <p>Darbas grupėse. Sugrupuoja paveikslėlius, kas ką sukūrė</p>	<p>Pažinimo kompetencija - per Šventojo Rašto skaitymą, pokalbį, diskusiją, įgyja naujų žinių, pokalbio, diskusijos, susitikimo-užsiėmimo metu į keliamus ir rūpimus klausimus ieško atsakymų Šventajame Rašte.</p> <p>Socialinė-emocinė, sveikos gyvensenos kompetencija – įdėmiai klausydamasis, atlikdamas individualiai, grupėje, užduotis, mokosi teigiamai su kitais elgtis, dirbti ir žaisti.</p>

<p>B1.2. Skiria Dievo ir žmogaus kūrinius.</p> <p>B1.3. Apibūdina, jog Dievas yra visa ko Kūrėjas, bei kodėl suteikė žmogui gyvybę.</p> <p>B1.4. Vaizdžiai perteikia draugams Šventojo Rašto istorijas apie pasaulio ir žmogaus sukūrimą.</p>	<p>Aptaria pateiktus pavyzdžius ir įvardija gyvų ir negyvų kūrinių skirtumus.</p> <p>Žaidimas: Kas yra Dievo kūrinys, o ką sukūrė žmogus?</p> <p>Kūrybinė užduotis: iš įvairių medžiagų sukuria, nupiešia, iškarpo, (sukonstruoja iš lego kaladėlių) daiktą, gyvūną, žmogų, pasaulį, gaublį ir pan. Palygina su Dievo kūriniais, savo darbus pristato, aptaria kaip sekasi atlikti darbus, ko išmoko ir pan.</p>	<p>Komunikavimo kompetencija – mokosi teigiamai, tinkamai bendrauti, elgtis vieni su kitais, perduoti informaciją.</p> <p>Kūrybiškumo kompetencija – pasiūlytu/pasirinktu būdu pristato savo atliktos užduoties, darbo rezultata pristato klasės/grupės draugams, įsivertina savo kūrybos rezultata pagal nu(si)matytą (-us) kriterijų (-jus).</p>
Informaciniai šaltiniai ir galimybės ugdyti kitose aplinkose		
<p>Švenasis Raštas. Biblija vaikams. 100 Biblijos pasakojimų, kt.</p> <p>Pamoka (pamokos) gali vykti klasėje, lauke, suorganizuoti ir/ar sudalyvauti edukacinėse dirbtuvėse-užsiėmimuose, aplankyti ar pasikviesti žmogų, dalininką, medžio drožėją ir pan.</p>		
Tarpdalykiniai ryšiai		
<p>Pasaulio pažinimas Dailė Lietuvių kalba Muzika Socialinis, emocinis ugdymas</p>		
Pasiekimų vertinimas		
<p>Slenkstinis lygmuo: Atidžiai išklausęs įvardija, kad Dievas sukūrė pasaulį.</p> <p>Patenkinamas lygmuo: Lygindamas savo darbelį/piešinį su Dievo kūriniu įvardija, kaip sekėsi atlikti darbelį, kodėl vienas kūrinys yra gyvas kitas - ne.</p> <p>Pagrindinis lygmuo: Lygindamas savo darbelį su Dievo kūriniu įvardija 3-4 skirtumus. Paaikškina, kodėl Dievas yra žmogaus, pasaulio Kūrėjas.</p> <p>Aukštesnysis lygmuo: Palygindamas savo darbelį su originalu, pastebi, kad jo kūriniui reikėjo tam tikros medžiagos, o Dievas kuria pasaulį, kiekvieną kūrinį ir patį žmogų Savo Žodžiu.</p>		